

Damijan Močnik

Operna literatura od baroka do današnjih dni je polna tovrstnih zgodb o usodnih ljubezenskih razmerjih, ki pa nikakor niso primerna snov za mladinsko opero.

✎ Lucija Kavčič ✎ Polona Avanzo

Pogovarjali smo se s skladateljem in z glasbenim pedagogom Damijanom Močnikom, ki je med drugim predstavil svoje najnovejše delo, mladinsko opero z naslovom *Všeč si mi*, ki se tako glasbeno kot tematsko dotika danes zelo aktualne teme, ki razburja mnoge Slovence.

Prav na Miklavža dan je bila v Linhartovi dvorani Cankarjevega doma v Ljubljani premiera vaše nove mladinske opere z naslovom *Všeč si mi*. Je ta naključje ali sodi h glasbeni zgodbi?

Glasbena matica Ljubljana z otroškimi in mladinskim zborom je več let načrtno gojila izvajanje opernih del. Po zelo uspešnih predstavah opere *Brundibar* judovsko-českega skladatelja Hansa Krasa in opere *Hobit* sodobnega kanadskega skladatelja Deana Burryja so mi za letošnjo sezono naročili novo opero. Zanj je napisal zelo pomenljiv in aktualen libreto pesnik, pisatelj in esejist Milan Dekleva. Tako lansko leto kot letos je bila premiera na Miklavžev dan – načrtna gesta Glasbene matice in koproducenta predstave Cankarjevega doma, da Miklavž prinese slovenski mladini in slovenskemu kulturnemu prostoru novo operno delo.

Kako je nastajala glasba za opero *Všeč si mi*? Povejte mi, prosim, o njej nekaj več ...

V začetku je bila glasbena ideja, ki sem jo razvijal že v svojih prejšnjih skladbah. Najbolj izrazito v skladbi *Jeruzalem*, ki jo je Dekliški zbor sv. Stanislava Škofijske klasične gimnazije pod vodstvom Helene Fojkar Zupancič zelo odmevno izvedel na Svetovnem simpoziju za zborovsko glasbo lani v Barceloni. Jeruzalem pomeni »mesto miru«, vendar se, tako kot bi odslikavalo svet, to mesto vsako jutro znova prebuja v nemiru, konfliktnih, sovraštvu ... Ker je Jeruzalem sveto mesto treh največjih mono-teističnih religij, sem izhajal iz različnih podob judovske, krščanske in muslimanske glasbe. Nastala je slikovita in silovita zvočna freska, ki na eni strani izraža velikanska nasprotja, na drugi pa gorečo prošnjo za mir. V operi sem tako želel soočiti evropsko, afriško in orientalsko glasbo.

Glasbeno je nova opera torej precej zahtevna. Kaj pa tematsko?

Z Milanom Deklevo, ki je prijazno sprejel sodelovanje kot pisec libreta, sva se odločila za aktualno tematiko begunstva. Tako je nastalo večplastno umetniško delo, ki predvsem spodbuja k razmišljanju in odpira več aktualnih vprašanj, s katerimi se v zadnjih letih sooča Evropa. Kako spoštovati svojo kulturo, kako spoštovati druge kulture, imajo vsi pravico do človekovega dostojanstva, zakaj družba izloči posameznika, ki je prijazen do drugačnih? Gre za srečanja

Vsaka skladba, ki sem jo napisal, mi je všeč – to so vendar moji glasbeni otroci. Vesel pa sem, da skladba med ljudmi tudi po dvajsetih letih še vedno živi in da jo ob različnih srečevanjih tudi meni popolni neznanci pohvalijo, da je res nekaj posebnega.

in trke različnih kultur. Je mogoče v glasbi tako različnih prostorov poiskati sintezo? Odgovor na ta vprašanja sem v glasbenem smislu iskal prek baročnih plesov španskega prostora, kjer so v tistem času že sobivale najrazličnejše verske identitete, do sodobne evropske glasbe različnih žanrov, ki se prav tako oplaja pri glasbah neevropskih kultur. Pri izvedbi sem vzpodbudil sodelovanje Mladinskega zbora Glasbene matice in izvrstnega tolkalnega ansambla STOP – tako sta se združila na eni strani velik entuziazem ljubiteljskih pevcev in odličnosti profesionalnih glasbenikov. V operi nastopata dva otroška solista: deček in deklica, šest odraslih solistov in zanimiv instrumentalni sestav: saksofon, klavir, sintetizator, bas kitara in 4 tolkalci z veliko glasbili, od afriških in orientalskih tolkal do značilnih orkestrskih tolkal.

Čemu ste posvetili največ pozornosti?

Pri komponiranju sem posebno pozornost namenil melodiki, ki odslikava karakterje posameznih oseb. V operi ima neobičajno veliko vlogo zbor, ki je pravzaprav skoraj vseskozi na odru, pevci pa poleg petja izvajajo precej zapleteno koreografijo in igrajo na različna tolkala. Tri instrumentalne medigre smo improvizacijsko razvili v procesu študija in tako so na neki način tudi mladi postali vsaj malo tudi ustvarjalci glasbene podobe opere.

Da smo vsi ustvarjalci opere, nepogrešljiv delež so dodali predvsem še režiserka Nana Milčinski, koreografinja Mateja Jerebic, zborovodkinja Irma Močnik in vokalna pedagoginja Tanja Rupnik, dosegli svoj namen, nam potrjuje naklonjeni odziv publike, predvsem se me je dotaknila ga-

Demokracija

Država: Slovenija

Doseg: 10.000

Stran: 30

Površina: 1.756 cm²

03.01.2019

Četrtek

1 / 4

Ker je Jeruzalem sveto mesto treh največjih monoteističnih religij, sem izhajal iz različnih podob judovske, krščanske in muslimanske glasbe.

njenost poslušalcev, Slovencev, ki imajo sami za sabo begunsko izkušnjo po 2. svetovni vojni in so se mi zahvaljevali za globoko pretresljivo predstavo.

Pa vendar se zdi, da se precej ljudem begunci po 2. svetovni vojni ne zdijo podobni večini migrantov (številni tudi tem rečejo begunci), ki prihajajo v Evropo danes, ker niso prepričani, ali ti želijo spoštovati evropsko kulturo in se vanjo integrirati (»come no go«, teroristični napadi in ljubekenske zgodbe s smrtnim izidom – kot je bila zadnja v Avstriji) ... Se opera dotika tudi tega ali podobnih vprašanj?

Najprej je treba razlikovati izraza begunec in migrant. Opera govori o beguncih, ki bežijo pred vojno, govori o dečku Tariku, ki se znajde med svojimi vrstniki v tuji deželi. Nihče ga ne mara, z njim se hoče pogovarjati in spoprijateljiti samo deklica Vesna. Pa ni tako preprosto; ker deček po travmatičnih izkušnjah ne more nikomur več zaupati, Vesni sicer pove svojo zgodbo, vendar odide naprej, išče svetlobo; ne zanimajo ga prepiri, ki se vnamejo med do-

mačini zaradi beguncev. Begunci pa so dejstvo in spet prihajajo ... Konec je odprt, mogoče je celo vprašanje, ali se lahko tudi nam zgodi, da postanemo begunci. V enourni mladinski operi se ni mogoče dotakniti vseh problemov in vprašanj, ki tarejo današnjo Evropo, zato govori predvsem o empatiji, o odnosu do otroka, ki je v stiski, otroka, ki je drugačen in prihaja od daleč. Zgodbe ljudi, ki bežijo pred vojno, so si v vseh časih in krajih zelo podobne. In to ni samo opera za mladino, je opera, ki lahko nagovori tudi odraslo publiko.

Problem migracij in terorizma pa je zelo kompleksen in za zdaj ni videti, da bi kdorkoli imel vizijo, kako učinkovito reševati to zapleteno situacijo. Za umetniško obdelavo tega problema bi potreboval več ur dolgo operno predstavo. Ljubekenska zgodba, polna ljubosumja, stopnjevanega zaradi religioznih, kulturnih in statusnih razlik med mladenko iz Avstrije in mladeničem iz Afganistana, ki jo omenjate, je prav gotovo učinkovita operna tematika. Operna literatura od baroka do današnjih dni je polna tovrstnih zgodb o usodnih ljubekenskih razmerjih, ki pa nikakor niso primerna snov za mladinsko opero.

Kako je sicer z izvirnimi slovenskimi operami v zadnjih letih pri nas? So nastala kakšna pomembna dela? Ali jih občinstvo rado posluša?

Vsakih nekaj let se mogoče pojavi novo slovensko izvirno delo v ljubljanski ali mariborski operni hiši, vendar žal ne doseže širšega odmeva. Razen Kogojevih Črnih mask Slovenci nimamo opernega dela, ki bi ga lahko postavili ob bok pomembnim stvaritvam v evropskem prostoru.

Kaj pa recimo opera Deseti brat Aleša Makovca? Je to bolj muzikal?

BIOGRAFIJA

Damijan Močnik, eden največkrat izvajanih sodobnih slovenskih skladateljev, se posveča zborovski glasbi, sklada pa tudi večja vokalno-instrumentalna in operna dela. Rodil se je v Kranju, 30. novembra 1967. Leta 1991 je diplomiral iz kompozicije na Akademiji za glasbo v Ljubljani. Zmagal je na številnih kompozicijskih natečajih doma in v tujini, za svoje uspešno delo je prejel Gollusovo plaketo Javnega sklada za kulturne dejavnosti in državno nagrado na področju šolstva. Večkrat se je izpopolnjeval v tujini, med drugim pri znamenitem dirigentu Ericu Ericsonu. Je glasbeni pedagog in umetniški vodja glasbenih dejavnosti na Škofjski klasični gimnaziji v Zavodu sv. Stanislava v Sentvidu, kjer je v 25 letih skupaj s sodelavci vzpostavil t. i. zborovsko piramidopetih gimnazijskih zborov in dveh zborov alumnov. Redno predava na seminarjih ter kot skladatelj in dirigent gostuje po Evropi, ZDA in Kanadi. Močnikove zborovske skladbe izvajajo po vsem svetu; še posebej je znan poskladbi *Christus est natus*, ki jo je izvedel in posnel tudi Svetovni mladinski zbor pod vodstvom Garyja Gradna. Je tudi avtor znamenite pesmi *Tsot!* let je že minilo, ki je nastala ob prvem obisku papeža Janeza Pavla II. v Sloveniji leta 1995.

Vem, da se v Novem mestu zelo trudijo vzpostaviti t. i. dolenski operni center in da so v zadnjih treh letih izvedli tri nove opere. Ni mi uspelo videti predstav, vendar iz kratkih odlomkov in kritičkih odmevov v medijih lahko sklepam, da gre za ubujanje romantičnega tipa opere, iskanje navdiha v ljudski glasbi in slovenski literaturi, kar je

Najprej je treba razlikovati izraza begunec in migranti. Opera govori o beguncih, ki bežijo pred vojno, govori o dečku Tariku, ki se znajde med svojimi vrstniki v tuji deželi.

Vsekakor smo Slovenci zborovski narod in prepevanje v pevskih zborih je najštevilčnejša pristočasna dejavnost v Sloveniji.

seveda zelo všečno in lahko približa operno umetnost široki publiki.

Na katerem glasbenem področju smo Slovenci »najmočnejši«, če je temu mogoče tako reči? Ali drži, da smo Slovenci »narod pevcev«, ali pa je danes glasbenih vrst preprosto preveč, da bi lahko kaj takega trdili?

Vsekakor smo Slovenci zborovski narod in prepevanje v pevskih zborih je najštevilčnejša pristočasna dejavnost v Sloveniji. Veliko število zborov je uveljavljenih tudi v mednarodnem prostoru. Mirno lahko zapišem, da so poleg Kopitarja, Dragiča, Dončiča in Avsenika prav pevski zbori v svetu najbolj prepoznaven slovenski artikel.

Ste tudi glasbeni pedagog in umetniški vođa glasbenih dejavnosti na Škofjski klasični gimnaziji v Zavodu sv. Stanislava v Šentvidu. Kako ste si zamislili »zborovsko piramido«? Jo lahko natančneje predstavite?

V 25 letih nam je uspelo vzpostaviti zborovsko piramido, ki je zaradi svojega obsega, kakovosti in števila sodelujočih velika posebnost v slovenskem in tudi evropskem šolskem in kulturnem prostoru. Tvorijo jo:

Dekliški in Fantovski zbor 1. letnika SKG, (Z) Mešani zbor ŠKG, Dekliški zbor sv. Stanislava in Mladinski mešani zbor sv. Stanislava. Po končanem šolanju na Škofjski klasični gimnaziji želijo številni dijaki nadaljevati s prepevanjem, zato se združujejo v dveh zborih **alumnov**: Komornem zboru **Megaron** in Studentskem zboru sv. Stanislava. S svojimi dosežki na državnih in mednarodnih tekmovanjih, s koncertiranjem in povezovanjem z zbori po Evropi, s prepevanjem na pomembnih festivalih oba komorna zbor (Dekliški in Mladinski mešani zbor sv. Stanislava ŠKG) ter Komorni zbor Megaron tako že 25 let pomembno sooblikujejo slovensko in evropsko zborovsko sceno.

Po zgledu zborovske piramide na ŠKG gradi svojo tudi Osnovna šola Alojzija Šuštarja, kjer je zborovsko petje v nižjih razredih del rednega pouka, v naslednjih letih pa se prvi vključujejo v otroški oz. mladinski zbor.

Dr. Roman Globokar, nedavni direktor Zavoda sv. Stanislava, je zapisal: »Petje v zborih v mladih krepi samozavest in duha skupnosti, spodbuja ustvarjalnost in vztrajnost, odpira za presežno razsežnost bivanja ter plemeniti človekovo notranjost. Na ta način raste v mladih veselje do življenja, čut za bližnjega in želja po oblikovanju pozitivnega ozračja okrog sebe.«

Leta 1995 ste s pesmijo Tisoč let je že minilo zmagali na natečaju za pesem ob prvem obisku papeža Janeza Pavla II. v Sloveniji. Kakšni so vaši spomini na papežev obisk? Vam je vaša pesem še vedno všeč? Kako gledate nanjo?

Izvedba moje skladbe na tako velikem dogodku mi je seveda ostala v neizbrisnem spominu. Takrat je bila v zraku posebna energija, posebno vzdušje, ki je preplavilo celotno Slovenijo, in velika škoda je, da so v naši deželi taki trenutki strpnosti in spoštovanja precej redki.

Pišem glasbo, ki živi v meni, pišem glasbo, ki ji tudi sam zelo rad prisluhnem. Mislim, da je ta iskrenost in pa brezkompromisna vztrajnost pri začetni kvaliteti kompozicijske tehnike ključ do intenzivnega stika z izvajalci in prek njih tudi poslušalci moje glasbe.

Vsaka skladba, ki sem jo napisal, mi je všeč – to so vendar moji glasbeni otroci. Vesel pa sem, da skladba med ljudmi tudi po dvajsetih letih še vedno živi in da jo ob različnih srečevanjih tudi meni popolni neznanci pohvalijo, da je res nekaj posebnega.

Kako bi opisali skladateljski navdih – je to nekaj trenutnega, hipnega ali pa je to odziv na potrebo, ki jo začutite kot pedagog?

Skladateljski navdih je vedno živ, vedno je z mano, tudi takrat, ko delam druge stvari. Komponiranje je moj način izražanja, je moja komunikacija s svetom. Z njim izražam svoje najgloblje občutke in svoj pogled na svet.

Kako pa gledate na svoje glasbeno ustvarjanje? Veljate za enega najbolj izvajanih slovenskih skladateljev, bi lahko rekli. Zakaj? Imate najraje spevne melodije?

Pišem glasbo, ki živi v meni, pišem glasbo, ki ji tudi sam zelo rad prisluhnem. Mislim, da je ta iskrenost in brezkompromisna vztrajnost pri začetni kvaliteti kompozicijske tehnike ključ do intenzivnega stika z izvajalci in prek njih tudi poslušalci moje glasbe.

Nastaja ta čas pod vašim peresom kaj zanimivega? Kakšni so vaši glasbeni načrti za prihodnost?

Ta čas razmišljam o dveh sakralnih skladbah, ki sta jih naročila dva slovenska zbor, že dlje časa pa v meni tli ideja za večje simfonično delo, ki se ga nameravam lotiti v začetku novega leta. Upam, da me od tega ne bo odvrnila kakšna zanimiva nova vzpodbuda ali novo naročilo, kar se je že večkrat zgodilo. ☐